

Självständigt arbete i krigsvetenskap, 15 hp

<i>Författare</i> Jesper Bragstedt	<i>Program</i> OP 07-10
<i>Handledare</i> Ove Pappila, FHS	
	<i>Beteckning</i>
<p>Behovet av indirekt eld och CAS vid militära operationer i bergsterräng</p> <p>Denna uppsats syftar till att undersöka behovet av indirekt eld och Close Air Support i militära operationer i bergsterräng och belysa vilka aspekter som påverkar nyttjandet av försvarsmaktens enheter och verkanssystem vid insatser i bergsmiljö.</p> <p>För att svara på syftet med uppsatsen har följande studiefråga ställts:</p> <p>Hur använde USA den grundläggande förmågan verkan för att påverka motståndaren under Operation Anaconda?</p> <p>Fallstudie och textanalys har använts som vetenskaplig metod och teknik för denna uppsats. Inledningsvis studerades texter om operation Anaconda och hur operationen genomfördes. Därefter studerades svenska doktriner och reglementen avseende teorier om grundläggande förmågor och hur verkan uppnås i striden. Slutligen analyserades hur USA använde den grundläggande förmågan verkan under operation Anaconda med tyngdpunkt på indirekt eld och close air support.</p> <p>De viktigaste slutsatserna är att striden genomförs i tre dimensioner med indirekt eld, direktriaktad eld och minor. Alla är väsentliga för att effekt med verkan skall uppnås i striden. Försvinner en dimension bör de andra dimensionerna öka med fler element.</p> <p><u>Nyckelord:</u> Indirekt eld, close air support, cas, militära operationer, bergsterräng, verkan</p>	

Abstract

The need for indirect fire and close air support in military operations in mountainous terrain

This paper aims to examine the need for indirect fire and Close Air Support of military operations in mountainous terrain, highlighting the aspects that affect the use of Swedish armed forces units and their technical systems in the mountain environment.

To answer the purpose of this paper the following question was asked:

How did U.S. forces use the basic capacity of effect to the opponent during Operation Anaconda?

A case study and text analysis has been used as a scientific method and technique for this thesis. Initially texts about Operation Anaconda were studied on how the operation was carried out. Then Swedish doctrines and regulations relating to theories of basic abilities and the effect achieved in the battle were studied. Finally, the writer analyzed how the U.S. used the basic capacity of effect during Operation Anaconda, with an emphasis on indirect fire and close air support.

The main conclusions are that the battle is carried out in three dimensions with indirect fire, direct fire and mines. All are essential to achieved effect in the battle. If one dimension diminishes the other dimensions should increase by more elements.

Key words: indirect fire, close air support, CAS, military operations, mountainous terrain, effect

Innehållsförteckning

1. KAPITEL 1 - INLEDNING	4
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	5
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
1.3 AVGRÄNSNING	5
1.4 BEGREPP	5
1.5 TIDIGARE FORSKNING	7
1.6 DISPOSITION	8
2. KAPITEL 2 - METOD	8
1.2 RELIABILITET OCH VALIDITET	9
1.3 KÄLLKRITIK	10
3. KAPITEL 3 – DE GRUNDLÄGGANDE FÖRMÅGORNA	10
3.1 STRIDENS GRUNDER	12
3.2 ANALYSVERKTYG	13
4. KAPITEL 4 – OPERATION ANACONDA	13
4.1 BAKGRUND	13
4.2 GENOMFÖRANDET AV OPERATIONEN I STORT.....	14
5. KAPITEL 5 - TAKTIK UNDER OPERATION ANACONDA	15
SLUTSATSER	19
6. KAPITEL 6 - DISKUSSION	20
7. KAPITEL 7 - SAMMANFATTNING	22
8. LITTERATUR- OCH KÄLLFÖRTECKNING	24
8.1 LITTERATUR.....	24
8.2 DOKTRINER OCH REGLEMENTEN	24
8.3 ARTIKLAR	24
8.4 HEMSIDOR	25
8.5 UPPSATSER	25
8.6 UPPSLAGSVERK.....	25
9. BILAGOR	26
9.1 BILAGA 1	26
9.2 BILAGA 2	27

1. Kapitel 1 - Inledning

Berg utgör naturliga gränser mellan länder och är därmed också scen för många av de gränskonflikter som har pågått och fortfarande pågår i världen. I historien har stridigheter utkämpats på många platser med bergsterräng. Försvarsmakten genomför sedan slutet av 2001 en insats i Afghanistan¹ och en stor del av vårt ansvarsområde (AOR) i Afghanistan består av bergsterräng. För att kunna lösa uppgifter i bergsterräng måste vi behärska alla de nya utmaningar och krav denna miljö ställer dels på den taktik vi använder oss utav och på våra soldater och vår materiel.

Tidigare undersökningar² har påvisat en brist i försvarsmaktens förmåga att lösa uppgifter i speciellt denna terräng. Försvarsmakten har under 2000-talet utvecklat förmågan att verka med militära enheter i bergsterräng. På armens jägarbataljon i Arvidsjaur finns en bergspluton som tillsammans med markstridsskolan utvecklar bergsförmågan inom försvarsmakten.³

I bergsterrängen i Afghanistan och på andra platser med liknande terräng, där stridigheter pågått, har konflikten handlat om antingen att försvara en linje (ofta längs en bergskedja) mot en stat som gränsar till den egna. Bergsterräng används också ofta som bakre baser och framryckningsstråk för upprorsmän, dessa baser eller framryckningsstråk kan användas som utgångspunkter för anfall eller smugelstråk.⁴

USA är en stor aktör i Afghanistan och har många förband på plats, i deras ansvarsområde återfinns liknande terräng som i det svenska ansvarsområdet. USA har enheter som löser uppgift i bergsterräng och utför operationer i bergsmiljö på hög höjd. Innan kriget i Irak 2003 genomförde USA ett antal operationer i bergsterräng i Afghanistan, bland annat genomfördes Operation Anaconda. I låglandsterräng understöds infanteri-enheter och pansartrupper av bland annat flyg och artilleri. På hög höjd och framförallt i bergsmiljö ställer terrängen till problem för exempelvis fordon att framrycka.

I våra doktriner står det skrivet om de sex grundläggande förmågorna; verkan, rörlighet, skydd, ledning, underrättelser och uthållighet. För att uppnå förmågan verkan behövs system, system som sällan är anpassade till bergsmiljö. Stora tyngre fordon som stridsfordon och stridsvagnar tar sig inte fram i bergsterräng och då behövs lätta enheter av mindre storlek som kan lösa uppgift i utmanande terräng.

I våra doktriner diskuteras också den tredimensionella striden. Striden skall föras med direktriktad eld, indirekt eld och minor. Den direktriktade elden samordnas med indirekt eld och mineringar för att uppnå eldöverlägsenhet och nå avgöranden i striden. De förband som verkar i bergsmiljö, på grund av de försvårande omständigheter som miljön medför, har oftast endast med sig den materiel de kan bära. Direktriktade system som används för att leverera verkan med stor effekt är ofta stora och otympliga och ammunition och minor kräver mycket logistik att medföra på det egna förbandet. Indirekt eld med artilleri och granatkastare samt

¹ Försvarsmakten <http://www.forsvarsmakten.se/sv/Internationella-insatser/Afghanistan--Isaf/> 2010-06-03

² Teddy Larsson, Försvarshögskolan. *Markstridsförmåga i bergsterräng på hög höjd*.

³ Försvarsmakten <http://www.forsvarsmakten.se/sv/Forband-och-formagor/Forband/Norrbottnens-regemente-I-19/Nyheter/Operation-i-bergsterrang/> 2010-06-03

⁴ Lester W. Grau. "Ground combat at high altitude". *Military Review*. Jan-feb 2002.

flygunderstöd, Close air support, är metoder som dokumenterat fungerar för att leverera den grundläggande förmågan verkan i bergsmiljö.

1.1 Problemformulering

Tyngre fordon som stridsfordon och stridsvagnar tar sig inte fram i bergsterräng. De förband som verkar i bergsmiljö bär ofta med sig all materiel och har inga fordon för att underlätta. Dessa lätta markförband behöver således understöd av tyngre vapensystem för att uppnå den grundläggande förmågan verkan. Vapensystem och de system de är monterade på är sällan anpassade till bergsmiljö och understöd med artilleri, helikopter eller close air support(CAS) har olika begränsningar. För att ta och behålla terräng och påverka motståndaren behövs system som kan bidra till den grundläggande förmågan verkan.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte

Denna uppsats syftar till att undersöka behovet av indirekt eld och Close Air Support i militära operationer i bergsterräng och belysa vilka aspekter som påverkar nyttjandet av försvarsmaktens enheter och verkanssystem vid insatser i bergsmiljö.

Följande studiefråga kommer att avhandlas i uppsatsen och är uppsatsens utgångspunkt:

- Hur använde USA den grundläggande förmågan verkan för att påverka motståndaren under Operation Anaconda?

1.3 Avgränsning

När jag undersöker erfarenheter från amerikansk sida så kommer jag endast att titta på ett exempel från 2000-talet. Operation Anaconda som genomfördes av i huvuddel amerikanska förband i mars 2002.⁵ Denna operation genomfördes i bergsterräng, med moderna metoder och taktik, i ett område där Sverige genomför insats sedan 2001.

Verkanssystem förklaras nedan under rubriken begrepp men jag kommer att avgränsa mig till att undersöka understöd med artilleri, granatkastare och close air support.

Jag avgränsar mig till att analysera den taktiska striden på plutons- och kompani-nivå. En analys av striden på alla förbandsnivåer kräver en betydligt större undersökning.

1.4 Begrepp

Begrepp som använts i inledningen av detta arbete behöver närmare förklaras i syfte att underlätta för läsaren.

Jag tänker använda mig av de amerikanska definitionerna av CAS (Close air support) och de närliggande begreppen som används i denna uppsats.

Close Air Support

⁵ Steve Call Danger Close: tactical air controllers in Afghanistan and Iraq 2007 s 57-86

*”CAS is air action by fixed-wing (FW) and rotary-wing (RW) aircraft against hostile targets that are **in close proximity** to friendly forces, and **requires detailed integration** of each air mission with the fire and movement of those forces.”⁶*

TACP

*”**tactical air control party**. A subordinate operational component of a tactical air control system designed to provide air liaison to land forces and for the control of aircraft. Also called TACP.”⁷*

FAC

*”**forward air controller**. An officer (aviator/pilot) member of the tactical air control party who, from a forward ground or airborne position, controls aircraft in close air support of ground troops. Also called FAC.”⁸*

ETAC

”Enlisted Tactical Air Controller”⁹

Lätta markförband

Med lätta markförband menar jag i den här uppsatsen förband med hög rörlighet och uthållighet men med avsaknad av tyngre vapensystem och skydd i form av tyngre bepansrade fordon.

I den svenska försvarsmakten finns flera sådana förband, ett är armens jägarbataljon, i19.

”Arméns jägarbataljon är Försvarsmaktens kvalificerade resurs för underrättelseinhämtning och strid långt in på motståndarens område där andra egna förband inte kan uppträda eller nå tillräcklig verkan.”¹⁰

Grundläggande förmågan verkan

Den grundläggande förmågan verkan kommer djupare att förklaras i kapitel 2 teoridelen. Kort beskrivet innebär det att påverka motståndaren på olika sätt för att i slutändan uppnå det egna målet med striden.

”Verkan genom bekämpning och annan påverkan syftar till att reducera motståndarens förmåga och vilja till fortsatt strid så att eget och överordnat mål kan uppnås.”¹¹

⁶ Joint Publication 3-09.3 Close Air Support. 2009-07-08 PDF Hämtad från http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jointpub_operations.htm 2010-05-31 s 18

⁷ Ibid. S 271

⁸ Ibid. S 265

⁹ Steve Call Danger Close: tactical air controllers in Afghanistan and Iraq 2007 s. 242

¹⁰ Försvarsmakten <http://www.forsvarsmakten.se/sv/Forband-och-formagor/Forband/Norrbottens-regemente-I-19/Valkomstlankar/Las-mer-om-Norrbottens-regemente/#> 2010-04-20

¹¹ Försvarsmakten. Doktrin för markoperationer 2005 s 67

Verkanssystem

Med verkanssystem menas tekniska system framtagna för att leverera den grundläggande förmågan verkan.

Bergsterräng

Bergsterräng finns både på låg höjd och på hög höjd. Teddy Larsson har i sin uppsats rätt ut begreppet bergsterräng på hög höjd.¹² Med bergsterräng avses terräng som domineras av berg, nedan definierat av Nationalencyklopedin:

*”berg, upphöjning av fast berg. Berg kan variera i höjd från några tiotal meter till över 8 000 m.”*¹³

Verkansperspektiv

Med verkansperspektiv menas en synvinkel på militära operationer sett utifrån vilka resurser och medel som tillförs för att leverera den grundläggande militära förmågan verkan.

Militära insatser i bergsmiljö

Med militära insatser i bergsmiljö menas militära operationer som genomförts där terrängen domineras av berg.

1.5 Tidigare forskning

En del har skrivits om ämnet strid i bergsterräng, framförallt med tyngdpunkt kring krigen i Afghanistan och andra konflikter i områden med bergsmiljö.

Teddy Larsson, major vid Armens jägarbataljon, har skrivit en uppsats som heter *”Markstridsförmåga i bergsterräng på hög höjd”*. Författaren har använt sig av teorin om de grundläggande förmågorna för att analysera erfarenheter från andra länder som har genomfört insatser i bergsterräng på hög höjd och vilka krav detta ställer på förband som skall verka i denna miljö. Uppsatsen har ett bredare perspektiv med alla grundläggande förmågorna.¹⁴

Johan Karlssons, före detta student vid Försvarshögskolan, uppsats *”Taktik vid strid i bergsterräng – En jämförelse mellan USA och Sovjets taktik i Afghanistan”* är just en jämförelse mellan USA och Sovjet avseende vilken taktik som har använts av respektive nation vid olika tidpunkter i historien. Författaren använde sig av teorin om de grundläggande faktorerna för att analysera vilken taktik som användes och vilka framgångsfaktorer respektive begränsningar som länderna upplevde i Afghanistan.¹⁵

Marcus. P. Acosta, USA, har skrivit en uppsats med namnet *”High altitude warfare: The kargil conflict and the future”*. Den avhandlar samma ämne som Teddy Larssons uppsats men

¹² Teddy Larsson, Markstridsförmåga i bergsterräng på hög höjd. S 13

¹³ 2010-04-20 Nationalencyklopedin • Kort <http://www.ne.se/berg/1114206>

¹⁴ Teddy Larsson, Markstridsförmåga i bergsterräng på hög höjd

¹⁵ Johan Karlsson, Taktik vid strid i bergsterräng – En jämförelse mellan USA och Sovjets taktik i Afghanistan

med perspektivet vilken påverkan miljön på hög höjd har på soldater, vapen och operationer och tittar på erfarenheter från konflikten Kargil 1999.¹⁶

Lester W. Grau, tidigare överstelöjtnant i US. Army har tillsammans med en överstelöjtnant från den argentinska armén, Hernán Vázquez, skrivit en artikel som avhandlar krigföring i markarenan på hög höjd: ”*Ground combat at high altitude*”.¹⁷

Min uppsats kommer att mer undersöka begreppet verkan i militära operationer i bergsterräng och hur den tredimensionella striden påverkas av bergsterrängen. Uppsatsen fokuserar på understöd med indirekt eld och close air support.

1.6 Disposition

Kapitel ett innehåller en inledning med problemställning, syfte och frågeställningar. Här finns också avgränsningar och centrala begrepp som förklaras närmare. Författaren tar också upp en del tidigare forskning.

Kapitel två består av en metoddel där jag beskriver vilken metod som nyttjas i arbetet samt en del om vilket material som har använts till informationsinsamling till arbetet och hur det har resonerats kring källkritik.

Kapitel tre innehåller en beskrivande del om den teoretiska modell jag har valt att använda och det analysverktyg jag utformat för att analysera den empiri som uppsatsen innehåller.

Kapitel fyra innehåller en beskrivande del av Operation Anaconda.

Kapitel fem innehåller en analys med ett verkansperspektiv av den taktik som användes vid striden som genomfördes i bergsterräng under Operation Anaconda.

Kapitel sex är en diskussionsdel av de slutsatser som framkommit under analysdelen, kapitel sex innehåller också förslag på fortsatt forskning inom området.

Kapitel sju innehåller en sammanfattning av uppsatsen.

Slutligen finns en käll- och litteraturförteckning.

2. Kapitel 3 - Metod

Arbetet med att undersöka och uppnå syftet med denna uppsats genomförs framförallt genom metoden fallstudie¹⁸ och den vetenskapliga tekniken kvalitativ textanalys, då syftet med denna uppsats är att lyfta fram viktiga erfarenheter från operation Anaconda och diskutera hur de kan ha betydelse för den svenska försvarsmakten.¹⁹

¹⁶ Marcus. P. Acosta. High altitude warfare: The kargil conflict and the future

¹⁷ Lester W. Grau. Ground combat at high altitude

¹⁸ Ejvegård, Rolf. Vetenskaplig metod. S. 33

¹⁹ Jan Hallenberg, Stefan Ring, Birgitta Rydén, Gunnar Åselius. Metodboken - Om konsten att tänka, granska och skriva på ett vetenskapligt sätt - En introduktion i metodlära. 2008-09-04 s 12

För att producera detta arbete har litteratursökningar och därefter litteraturstudier använts då författaren fann dessa metoder och tekniker mest lämpliga kopplat till det valda ämnet. Jag använde mig av en fallstudie på ett historiskt exempel för att tydliggöra mina slutsatser och förstärka eventuella resultat då jag anser att ett historiskt exempel gör det enkelt för läsaren att förstå.

Inledningsvis startades en process att leta källmaterial för min uppsats. Jag utgick ifrån det generella problemområde jag ställt till mig själv för att precisera vilka typer av källmaterial jag skulle inrikta mig mot. Jag utgick också från de två uppsatser som skrivits på försvarshögskolan som omfattar samma ämnesområde. Därefter påbörjades en process med att välja ut källor och dessutom att tydliggöra min problemformulering. Problemformulering utgick till del från den litteratur jag kommit åt och baserades på ett av de återkommande problem jag stötte på i granskandet av litteraturen. Utifrån de studiefrågor jag ställt upp i uppsatsen genomfördes därefter en ny granskning av mitt källmaterial och jag sållade ytterligare för att kunna använda mig av relevanta källor som jag anser ger arbetet större reliabilitet.

I inledningen av arbetet gjordes en beskrivning av den teoretiska modell jag använder mig av i uppsatsen. Jag valde att använda mig av teorin om de grundläggande förmågorna för att det är en av få teorier som finns inom området. Jag anser att teorin är ett brett verktyg som kan användas för att analysera olika aspekter av krigföring. Av den teori jag använder mig av operationaliserade jag ett antal frågeställningar som jag senare använde som analysverktyg för att analysera själva operationen.

Jag valde också att närmare undersöka Operation Anaconda därför att det är en operation som har ägt rum i närtid och är dessutom väldokumenterad. Operationen genomfördes dessutom i Afghanistan där den svenska försvarsmakten just nu genomför insats. Jag använde mig av metoden deskription för att beskriva hur Operation Anaconda genomfördes. Därefter använde jag mig av teorin om de grundläggande förmågorna och våra svenska doktriner och med hjälp av analysverktyget jag skapat analyserade jag operationen ur ett verkansperspektiv. Slutligen diskuterade jag mina slutsatser med inriktning mot den svenska försvarsmakten.

Genom deduktion²⁰ har logiska slutsatser dragits om hur verkan nyttjades under Operation Anaconda. Slutsatserna grundar sig i teorin om de grundläggande förmågorna och i historiska data från Operation Anaconda.

1.2 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet

”Reliabilitet anger tillförlitligheten hos och användbarheten av ett mätinstrument och av mättenheten.”²¹

För min del innebär detta att de frågor jag ställer i uppsatsen har en klar och tydlig koppling mot mitt syfte och att jag använder mig av en metod som är reproducerbar. De källor jag

²⁰ Bjereld, Demker, Hinnfors. Varför vetenskap. 2002. s. 89

²¹ Ejvegård, Rolf. Vetenskaplig metod. S. 70

använder mig av skall granskas källkritiskt enligt de fem källkritiska kriterierna; äkthetskriteriet, samtidskriteriet, beroendekriteriet, tendenskriteriet och kontextkriteriet.

Validitet

”Med validitet avses att man som forskare verkligen mäter det som man avser att mäta.”²²

I uppsatsen innebär detta att skribenten svarar på de frågor som tidigare ställts och som är kopplade mot syftet med uppsatsen. För att säkerställa detta bör frågeställningarna vara av tydlig karaktär. I analysverktyget ställdes ett antal frågor utifrån den teori som uppsatsen grundar sig på. Frågorna är riktade mot den studiefråga som ställts för att besvara syftet. Frågorna är tydligt kopplade mot den grundläggande förmågan verkan. Samma frågor skulle gå att använda på fler historiska exempel med denna metod.

1.3 Källkritik

De källor jag har använt mig av består i huvuddel av tidigare forskning inom området. Det är mestadels litteratur som avhandlar strid i bergsterräng. Jag har använt mig av flertalet artiklar och tidigare uppsatser som stöd.

Information som jag tagit från Försvarens publikationer och hemsidor anser jag tillförlitlig då jag anser att det uppfyller äkthetskriteriet då det är Försvarens officiella publikationer och hemsidor och det ligger i försvarens intresse att förmedla budskap och information som är korrekt i syfte att bibehålla trovärdighet som statlig myndighet. Informationen som finns i dessa publikationer och på dessa hemsidor är till för att informera allmänheten och i enlighet med tendenskriteriet så anser jag att det då ligger i sin natur att presentera så tillförlitlig information som möjligt. Den historiska informationen om Operation Anaconda har hämtats från Amerikanska arméns officiella hemsida för historiska händelser. Jag anser att denna sida uppfyller samma kriterier som ovan och att den därför är pålitlig.

Steve Call *“Danger Close: tactical air controllers in Afghanistan and Iraq”* innehåller ögonvittnesskildringar från amerikanska soldater och officerare som var på plats under de operationer som berättas om i boken. Den uppfyller samtidighetskravet i och med att den är producerad endast ett par år efter själva operationen ägde rum. Det som minskar bokens trovärdighet som källa är att den är producerad av en amerikan och endast har amerikanska berättelser om vad som skett. Detta innebär att det är endast en sida som kommer till tals och detta kan ge en inte helt rättvis bild av vad som egentligen skedde på plats. Dock anser jag att eftersom syftet med boken är att berätta ögonvittnesskildringar från uppdrag och operationer med close air support så uppfyller den tendenskriteriet.

3. Kapitel 2 – De grundläggande förmågorna

Jag har valt att använda mig av den teoretiska modellen med de grundläggande förmågorna som verktyg för att analysera svar på mina frågeställningar. Modellen jag valt utgår ifrån genomförandet av markoperationer. Den teoretiska modellen med de grundläggande förmågor är en tankemodell med delförmågor som för att uppnå effekt i militära insatser och operationer fylls med exempelvis system eller enheter. I markoperationer är de sex grundläggande förmågorna ständigt närvarande på stridsfältet men betydelsen för de olika

²² Ejvegård, Rolf. Vetenskaplig metod. S. 70

förmågorna skiljer sig beroende av tiden och förbandsnivå. Att besluta om vart och när kraftsamling skall ske till olika förmågor är en utav chefens viktigaste uppgifter.²³

De sex grundläggande förmågorna utgörs av ledning, verkan, rörlighet, skydd, underrättelser, och uthållighet. Som exempel bidrar ingenjör-förband till förmågan rörlighet och logistik-förband bidrar till förmågan uthållighet. Manöverförband som exempelvis en pansarbataljon bidrar till förmågan verkan. En jägarbataljon som har som uppgift att spana bidrar till förmågan underrättelser men samma förband med stridsuppgifter bidrar istället till verkan. Inom förbandet finns enheter för att tillse att alla de sex grundläggande förmågorna återfinns inom bataljonen. De grundläggande förmågorna återkommer alltså på samtliga förbandsnivåer.

Försvarsmaktens agerande genomsyras av manövertänkande. Grundläggande för manövertänkande är att kunna besegra motståndaren främst genom att förstöra motståndarens vilja till kamp framför att omintetgöra tillgängliga resurser.

Konceptet manövertänkande utgår från att påverka motståndarens vilja och förmåga till fortsatt kamp snarare än att tillintetgöra dennes stridskrafter.²⁴ Genom att i enlighet med manövertänkandet, till exempel slå mot motståndarens svaga punkter så som underhållslinjer eller ledningsplatser, så kan effekt erhållas utan att behöva nöta ner och tillintetgöra dennes stridskrafter.

Nordstedts svenska ordbok förklarar ordet verkan enligt följande

*"kraft att fungera som påverkande eller alstrande faktor på viss företeelse; med visst resultat som följd"*²⁵

Alltså något som påverkar med ett medföljande resultat, i en militär kontext skulle detta kunna jämföras med en stridsvagn som skjuter en spränggranat i ett hus i ett visst syfte och därmed levererar en effekt i målet i form av skadegörelse.

Verkan ingår som en av de tre delarna i stridens grundelement tillsammans med rörlighet och skydd. I försvarsmaktens militärstrategiska doktrin står följande:

*"För att kunna påverka motståndaren i en konflikt måste det först och främst finnas resurser tillgängliga för verkan, anpassad efter den aktuella miljön – på marken, i luften, på och under havsytan samt på informationsarenan."*²⁶

För att uppnå ett resultat i striden måste det alltså finnas någon form av resurs för att leverera den grundläggande förmågan verkan.

*"Verkan genom bekämpning och annan påverkan syftar till att reducera motståndarens förmåga och vilja till fortsatt strid så att eget och överordnat mål kan uppnås."*²⁷

²³ Försvarsmakten. Doktrin för markoperationer. 2005. S. 63

²⁴ Ibid. 2005. S. 57

²⁵ Nordstedts svenska ordbok, dataversion, Wordfinder 2000

²⁶ Försvarsmakten. Militärstrategisk doktrin. 2002. s 76

²⁷ Försvarsmakten. Doktrin för markoperationer. 2005. s 67

Verkan åstadkommer vi genom bekämpning samt annan påverkan på motståndaren. Genom bekämpning och annan påverkan som samordnas av underrättelser, sensorer och verkanssystem kan vi påverka motståndaren och uppnå våra egna målsättningar med striden.²⁸

Medel för att leverera verkan kan vara direkt bekämpning (direktriktad eld), indirekt bekämpning(indirekt eld) eller minor. Dessa tre utgör dimensionerna i den tredimensionella striden. För att uppnå effekt med striden måste de tre dimensionerna samordnas och kraftsamlas där avgörande söks med striden.²⁹

”Med verkan kan vi uppnå följande:

- möjliggöra egen rörelse
- förändra terräng och siktförhållanden
- tillfoga fienden förluster
- försvåra för fienden att förflytta sig
- försvåra för fienden att verka
- påverka fienden på djupet av hans gruppering
- överraska fienden³⁰

3.1 Stridens grunder

”Eld, rörelse och skydd är stridens grundelement. Grunden för framgång är att eld och rörelse genom ledning samordnas till tid och rum.”³¹

Begreppet verkan på plutonsnivå innebär att leverera eld i målet. Enligt citatet ovan skall elden samordnas med rörelse och skydd för att uppnå effekt på stridsfältet. De viktigaste medlen för att uppnå verkan(eld) på plutonsnivå är plutonens pansarvärnsvapen. Striden består dock av tre dimensioner, direktriktad eld, indirekt eld och minor.³²

För att uppnå effekt är strävan att uppnå eldöverlägsenhet på platser där striden har avgörande utgång. Våra tyngre direktriktade vapen, det vill säga våra pansarvärnsvapen och våra indirekta vapensystem som levererar den indirekta elden, är de viktigaste komponenterna i plutonens och kompaniets strid. Dessa skall kombineras med mineringar och rök för att uppnå störst resultat. Samtliga metoder skall samordnas så att de kompletterar varandra och därmed uppnår vi störst effekt utav striden.³³

”Endast genom anfall kan avgörande nås. Anfall genomförs med eld och rörelse för att ta terräng eller slå fienden.”³⁴

Vid anfall utnyttjas eldkraft (verkan) och rörlighet och genom att anfalla och ta terräng kan vi försätta motståndaren ur stridbart skick. På det sättet kan vi minska motståndarens vilja till kamp. Detta i enlighet med försvarsmaktens doktriner och tillämpandet av manöverkrigföring

²⁸ Försvarsmakten. Doktrin för markoperationer. 2005. s 67

²⁹ Ibid. 2005. s 33

³⁰ MSS. MSR 5 Kompani – Förhandsutgåva/remiss 1. 2009. s 62

³¹ MSS. MSR 4 Pluton – Förhandsutgåva 1. 2009. s 74

³² Ibid. s 74

³³ Ibid. s 77

³⁴ MSS. MSR 5 Kompani – Förhandsutgåva/remiss 1. 2009. s 64

där fokus skall vara att påverka motståndarens vilja till kamp, inte att nöta ner dennes resurser.³⁵

3.2 Analysverktyg

Utifrån denna bakgrunds-teori och kopplat mot syftet med denna uppsats har jag operationaliserat³⁶ ett antal frågeställningar som jag kommer att använda mig av i min analys av den taktik som användes vid operation Anaconda.

- **Vilka typer av resurser fanns för att leverera verkan med indirekt eld och cas under operationen?**
- **I vilken omfattning nyttjades den tredimensionella striden?**
- **Hur användes verkan med close air support och indirekt eld för att möjliggöra egen rörlighet eller skydd?**
- **Hur användes verkan för att försvåra för fienden att verka?**
- **Hur användes verkan för att överraska fienden?**

4. Kapitel 4 – Operation Anaconda

Motståndsmän tillhörandes Al qaida har i historien använt bergen i vid gränsen mellan Afghanistan och Pakistan som skydd. Bergsterrängen där är svårtillgänglig med höga berg och få vägar. Den kanalisering terrängen som berg och dalgångar bildar gör det till terräng som är lätt att försvara och därmed terräng som är gynnsam för en part som är teknologiskt underlägsen. Bergsterrängen innehåller också mycket tunnelsystem, både gamla tunnlar och tunnlar som på senare år förbättrats genom fältarbetande åtgärder av både militära enheter och gruvföretag. En av de mer kända grottorna benämns ”Tora Bora”. Tunnelarna medger för goda möjligheter för försvar och förläggning.³⁷

4.1 Bakgrund

Operation Anaconda genomfördes i efterskalvet av den som vissa hävdar misslyckade operationen med att driva ur talibanerna från Tora bora-grottorna. Operation Anaconda genomfördes till huvuddel med amerikanska enheter och enheter ur den amerikanska koalitionen men med stort stöd av afghanska enheter. Operationen var riktad mot ett område som vad som troddes vara en stor koncentration av motståndsmän, 200-500 st, i dalgången Shahi Kowt. Dalgången finns vid en större bergskedja söder om Kabul vid den Pakistanska

³⁵ MSS. MSR 5 Kompani – Förhandsutgåva/remiss 1. 2009. s 64

³⁶ ”operationalisera - dela upp i (konkreta) delmoment” Wordfinder Nordstedts svenska ordbok

³⁷ Steve Call Danger Close: tactical air controllers in Afghanistan and Iraq 2007 s 57

gränsen (se bild i bilaga 1, Kabul ligger norr om Gardiz). Operationen genomfördes under 17 dagar i mars 2002.³⁸

Den största delen av deltagarna var från enheter ur den amerikanska 10th mountain division. Detta förband hade som inledande uppgift att stå för säkerheten vid flygfält i Uzbekistan och av olika orsaker fick de ej medföra samtliga enheter ur sitt förband. Flygföretag hade tidigare varit en stor del av den amerikanska taktiken i Afghanistan. Det förutsattes att det skulle vara det under operation Anaconda också.³⁹ Dock fattades ett beslut att inte medföra några egna TACP enheter. Beslutet motsades från 18th air support operations befälhavare, Överste Mike Longoria. Han tillsåg att skicka fler enheter (ETAC's) utan att bli tillfrågad. Detta beslut skulle senare visa sig varit mycket lyckat. De ETAC-enheter som följde med räckte inte till och det hade behövts fler.⁴⁰

Bergen i dalgången är mellan 2000 och 3500 meter höga. De högsta topparna är över 3500 meter höga. Detta innebär att de klassas som bergsterräng på hög höjd.⁴¹ Det finns endast ett fåtal mindre vägar in i området men flertalet stigar som används av getter. I södra delen av området finns ett högre berg som medger god observation mot både ett antal stråk ut ur området samt i stort sett hela dalgången Shahi Kowt (se bild bilaga 2, Takur Ghar över 3500 meter högt).⁴²

Inledande rapporter tydde på att det skulle finnas mellan 150 och 200 motståndsmän i dalgången. Därefter inkom rapporter som tydde på att det kunde finnas upp mot 1000 motståndsmän i Shahi Kowt dalgången. Det hade också upptäckts flertalet grottsystem i området.⁴³

4.2 Genomförandet av operationen i stort

Operationen gick till så att man luftlandsatte större delen av de trupper som genomförde operationen med helikopter. Operationen genomfördes av två större styrkor, Task force Hammer och Task force Anvil. En anfallsrörelse genomfördes genom dalen av en task force och task force anvil fick uppgifter att ta stridsställningar i syfte att hindra motståndsmännen från att fly genom dalen över gränsen till Pakistan. Operationen understöddes till stor del av US Air force och i mindre mängd av artilleri.⁴⁴

Inledande anfall under Operation Anaconda genomfördes utan flygunderstöd. Detta tärde på moralen hos soldaterna. Efter förbekämpning med flyg, luftlandsatte CH-47 Chinook

³⁸ The United States Army in Afghanistan: Operation Enduring Freedom
<http://www.history.army.mil/brochures/Afghanistan/Operation%20Enduring%20Freedom.htm> Hämtad 2010-06-01

³⁹ Steve Call Danger Close: tactical air controllers in Afghanistan and Iraq 2007 s 60

⁴⁰ Ibid. s 58-59

⁴¹ Teddy Larsson. Bergsförmåga på hög höjd s 13

⁴² The United States Army in Afghanistan: Operation Enduring Freedom
<http://www.history.army.mil/brochures/Afghanistan/Operation%20Enduring%20Freedom.htm> Hämtad 2010-06-01

⁴³ The United States Army in Afghanistan: Operation Enduring Freedom
<http://www.history.army.mil/brochures/Afghanistan/Operation%20Enduring%20Freedom.htm> Hämtad 2010-06-01.

⁴⁴ Ibid.

helikoptrar infanteri vid olika utgångslägen för anfall. Dessa infanteri-enheter blev direkt beskjutna av motståndarens eldgivning. Amerikanska stridskrafter lyckades dock anfalla och ta merparten av de anfallsmål som var planerade i det inledande skedet. Dock hindrade sämre väder möjligheten att luftlandsätta fler styrkor i vissa bergspass. Detta medförde att vissa enheter var av halv styrka under en tid och då under konstant beskjutning från motståndarens granatkastareld. Vid ett tillfälle då två plutoner försökte genomföra en anfallsrörelse mot deras anfallsmål, blev de beskjutna av RPG'er och kulsprutor. Ena plutonen kunde fortsätta anfallsrörelsen men plutonchefen och ytterliggare nio soldater blev skadade av motståndarens tunga beskjutning med granatkastare. Bataljonens egna 120 mm granatkastare upprättades och besvarade elden men de fick snabbt slut på ammunition. De amerikanska enheterna fick hela tiden tänka på att vara sparsam med sin ammunition.⁴⁵ Tack vare ett tekniskt överläge med mörkerhjälpmedel, var amerikanska enheter överlägsna vid strider under natten i mörker.⁴⁶

Överlag genomfördes markoperationer med understöd av attackhelikoptrar på vissa plaster kombinerat med flygattacker mot platser där ingen egen trupp befann sig. Close air support var inledningsvis dåligt koordinerat och det tog lång tid att få understöd av flyg samt eget artilleri var inte tillgängligt under alla tider under operationen.⁴⁷ Anfall I bergsterrängen gick långsamt då bergsterrängen är mycket krävande och alla var inte aklimatiserade till den höga höjden som striderna genomfördes på.⁴⁸

Resultatet av Operation Anaconda från amerikansk synvinkel var lyckat. Det ansågs vara en lyckad operation då inledningsvis stor effekt erhöles med en relativt liten mängd personal. Små enheter ur amerikanska specialförband lyckades med bra resultat att uppnå uppsatta mål med striden. När de sedan fick understöd av konventionella amerikanska lätta markförband, sitt flygvapen och armens flygresurser så upplevdes den kombinerade effekten som stor.⁴⁹

“For the first time in the war, the al Qaeda had indeed stood and fought. They had occupied well-camouflaged, dug-in fighting positions with overhead cover and large stocks of food and ammunition. They had excellent forward observation posts that provided early warning and observation for placing well-targeted mortar and artillery onto any coalition forces coming into the valley. The initial U.S.-led Afghan ground attack failed in part due to poor air support, a lack of artillery, and, most damning, a more numerous and aggressive enemy than anticipated.”⁵⁰

5. Kapitel 5 - Taktik under Operation Anaconda

I detta kapitel redovisas den analys som jag gjort av den taktik som användes under operation Anaconda. Jag har använt mitt analysverktyg med de konkreta frågeställningarna. Frågeställningarna tydliggörs med exempel från operationen.

⁴⁵ The United States Army in Afghanistan: Operation Enduring Freedom

<http://www.history.army.mil/brochures/Afghanistan/Operation%20Enduring%20Freedom.htm> Hämtad 2010-06-01.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Ibid.

Vilka typer av resurser fanns för att leverera verkan med indirekt eld och cas under operationen?

Förband som strider i bergsmiljö har inte möjlighet att medföra tyngre vapensystem som pansarvärnsvapen i den mängd det är behövligt för att enligt våra skjutreglementen uppnå den avsedda effekten. En skyttegrupp i den svenska försvarsmakten kan som mest bekämpa ett fordon per eldöppnande då det vapensystem vi använder har en träffsäkerhet på ungefär 50 procent (pansarskott m/86). Detta innebär att skytte gruppen behöver 5-6 pansarskott för att nedkämpa ett fordon med 3 träff. Därefter behöver skyttegruppen tillföras nya pansarskott för att kunna lösa liknande uppgifter.⁵¹ Skall skyttegruppen nedkämpa fientlig trupp så används i regel indirekt eld kompletterad med direktriktad eld från de vapensystem gruppen har med sig.⁵² En erfarenhet amerikanska armén dragit av operation Anaconda var att infanteri som understöds av luftstridskrafter kan nå hög effekt på stridsfältet.⁵³

Ett av de mest effektiva system för att leverera verkan genom close air support enligt erfarenheter från Operation Anaconda är AC-130 gunship. AC 130 är ursprungligen ett fraktflygplan som utrustats med bland annat en 40mm automatkanon och en 105 mm kanon. Det är stort och flyger långsamt och för att vara effektivt och sensorerna på flygplanet skall fungera så måste det flyga på låg höjd i cirklar. Detta gör det till ett lätt mål under operationer i dagtid och den genomför endast operationer i skydd av mörker.

When night came that's when the real good stuff started happening... The AC-130 showed up and just literally killed everything. It was just awesome... We told them there were cave entrances over there on the side of that ridgeline, so they looked around and said, 'Okay, I found one. I'm going to put a 40-mm into it and see what happens.' He did, and people came out of everywhere and the good times rolled!... He just couldn't shoot fast enough.⁵⁴

Med hjälp av ett flertal överflygningar med obemannade flygfarkoster (UAV) kunde motståndarens eldgivning vid flera tillfällen positioneras till en närliggande by. Det upptäcktes flera motståndsmän i byn men inga civila så det beslutades om att bekämpa byn med close air support. Flertalet AH-64 Apache attackhelikoptrar användes och genomförde flera lyckade anfall. De drog dock på sig mycket fientlig eldgivning och blev begränsade av egna skador. Överste Frank Wiercinski sade vid ett senare tillfälle:

"The weapon that changed the face of the battle for us was the Apache."⁵⁵

De amerikanska förbanden hade med sig 120 mm granatkastarsystem. De försökte nyttja de egna 120 mm granatkastarna i stor utsträckning, men han endast få iväg ett litet antal granater efter att de hade upprättats innan de blev nedkämpade av motståndarens granatkastare.⁵⁶

⁵¹ MSS. MSR 3 Grupp – Förhandsutgåva 1. 2009. s 75

⁵² Ibid. s 76

⁵³ The United States Army in Afghanistan: Operation Enduring Freedom
<http://www.history.army.mil/brochures/Afghanistan/Operation%20Enduring%20Freedom.htm> Hämtad 2010-06-01

⁵⁴ Steve Call Danger Close: tactical air controllers in Afghanistan and Iraq 2007 s. 71

⁵⁵ The United States Army in Afghanistan: Operation Enduring Freedom
<http://www.history.army.mil/brochures/Afghanistan/Operation%20Enduring%20Freedom.htm> Hämtad 2010-06-01

⁵⁶ Steve Call Danger Close: tactical air controllers in Afghanistan and Iraq 2007 s 72

Ett problem som uppstod under operationen var att det var mycket svårt att observera motståndaren och därefter kunna leda in indirekt eld eller close air support. Vissa flygplan som F-15 och F-18 kunde flyga in lågt och observera motståndaren men med bombflygplanen som B-52, var detta inte någon praktisk lösning. Den bästa lösningen var att FAC och ETACs själva placerade sig på platser med god observation för att kunna leda in elden.⁵⁷

Redan under första dygnet under operation Anaconda uppnåddes ett första resultat. En grupp ur amerikanska specialförband är på väg till en utgångsgruppering när de ser en afghansk man springa emot dem. När mannen kommer fram till deras position utropade han:

*"Don't bomb us! Don't bomb us! My brother runs this area and he is not helping al Qaeda at all and I got lots of weapons, mines, and RPG's. I will turn them in to you right now, just don't bomb us! Don't bomb us!"*⁵⁸

Den afghanske mannen var medveten om vilka effekter en flygbombning skulle innebära och därmed minskades hans vilja till kamp.

I vilken omfattning nyttjades den tredimensionella striden?

Under operation Anaconda nyttjades close air support i mycket stor omfattning. I stort sett alla delar av operationen hade understöd av flyg. I vissa delar begränsades dock understödet av olika anledningar.⁵⁹ Dock fick ibland prioriteringar göras mellan vilka enheter som behövde understödet mest.

I historien har flyget använts för att förbekämpa motståndaren och det har funnits en uppfattning att flygets resurser bör användas till just detta då det är mer effektivt nyttjande av resurser. Det hävdas att det är ineffektivt att använda dessa resurser till att slå ut motståndare som redan är i strid med egna förband, det ska då vara bättre att slå mot motståndare som inte markförbanden är i kontakt med. En Predator UAV upptäckte vid ett tillfälle ett fordon som åkte runt och släppte av motståndare vid olika platser, ett beslut fattades att nedkämpa fordonet med close air support i syfte att hindra motståndaren att få förstärkningar. Detta skulle innebära att resurser skulle tas från de enheter som var i strid och använde close air support som sitt främsta understöd för att inte bli överrullad av motståndaren.⁶⁰ Här måste prioriteringar göras om vilka enheter som är i störst behov av understödet. Här gjordes prioriteringen att det förbandet som var i strid och då nyttjade resursen close air support var den enhet som var i störst behov av understödet. Fordonet kunde vänta.

Bergsterrängen med sin speciella miljö påverkar understöd av enheter som levererar verkan i form av indirekt eld. Motståndaren kan göra det svårare för skjutande enheter att träffa målet genom att befinna sig på bergstoppar eller i raviner, alternativt i nedförssluttningar. En annan faktor som försvårar nyttjandet av indirekt eld i bergsterräng är att det sällan finns en tydlig frontlinje. Ytterligare en erfarenhet som har dragits vid tidigare konflikter i bergsmiljö är att

⁵⁷ Steve Call Danger Close: tactical air controllers in Afghanistan and Iraq 2007 s. 69

⁵⁸ Ibid. s 63

⁵⁹ Ibid. s 57-86

⁶⁰ Ibid. s. 73

höjder är kritiska att behärska i syfte att kunna nyttja indirekt eld. Detta ställer i sin tur krav på mängden observatörer som kan reglera elden.⁶¹

Då höjderna är av stor vikt i bergsterräng, luftlandsattes många enheter med helikopter på just höjder. Detta medförde att soldaterna hade sina egna eldhandvapen med sig och ibland granatkastarsystem. De förlitade sig mest på understöd av close air support. De försökte nyttja de egna granatkastarsystem i så stor omfattning som möjligt men ammunitionen tog snabbt slut och de vart snabbt utsatta för motståndarens egna indirekta eld.

Där stridsavstånden medgav, besvarades elden med eldhandvapen. Ofta var det beskjutningen av motståndarens indirekta eld som tillfogade förluster på amerikanska förband. De skjutande enheterna var sällan inom räckhåll för verkan med eldhandvapen. Detta innebär att system som kan verka på större avstånd är väsentliga vid strid i bergsterräng för att kunna uppnå uppsatta mål med striden.

Mineringar användes inte i någon utsträckning under operation Anaconda. Operationens art var av anfallskaraktär och att minera områden tar mycket tid. Dock hade vissa enheter uppgifter att hindra motståndaren från att rinna igenom vissa kritiska delar av området. Hindrande mineringar hade kunnat nyttjas som metod för att hindra motståndaren att passera vid dessa områden.

Hur användes verkan med close air support och indirekt eld för att möjliggöra egen rörlighet eller skydd?

I det inledande skedet i en del av operationen skulle Charlie Company från 1-87 Infantry Battalion ur 10th mountain division luftlandsättas för att hindra motståndaren att tillbakarycka i en viss del av dalen. Åtta stycken Chinook-helikoptrar skulle luftlandsätta trupp på olika plaster i terrängen. På grund av att de möttes av tung eldgivning kunde endast två helikoptrar landa. Soldaterna hade med sig en mindre enhet med 120 mm granatkastare för eget understöd och bland annat en ETAC; S.sgt Stephen M. Achey. Där Charlie company luftlandsattes pågick hårda stridigheter och de fick söka skydd i en svacka.

Vid ett tillfälle tillkallades understöd av AH-64 Apache-helikoptrar som understödde operationen. Av de sex som fanns tillgängliga för hela operationen så kunde två stycken komma till undsättning. Med hjälp av deras understöd kunde den personal som inte lyckats ta sig ner i skydd i svackan på grund av den tunga eldgivningen göra det.⁶²

*”The Apaches started their attack and started drawing all the fire. They made one pass, drew a lot of fire, then I was just hoping they would come back around again ‘cause that was my plan to run. They did and as soon as they did I just hauled ass.”*⁶³

Helikoptrarna kunde dock inte hålla motståndaren borta under längre perioder. Det behövdes tyngre verkanssystem. Det första flyget som var i området var en B-52 bombplan lastad med

⁶¹ Major Muhammad Asim Malik, Pakistan Army. Mountain Warfare – the need for specialized training. September – October 2004 Military Review. S 97

⁶² Steve Call Danger Close: tactical air controllers in Afghanistan and Iraq 2007 s. 67-68

⁶³ Ibid. s. 68

24 stycken Mk-82, en 250 kilos bomb med stor verkan mot marken. ETAC Achey kallade in Close air support mot den höjd där de blev beskjutna mest ifrån. 24 stycken Mk-82 släpptes.

*"The bombs started to drop and then the earth started to tremble from all the bombs exploding. Earth and debris was coming down all around us. It was silent for a while after the first B-52 strike. Everyone started to locate at the bottom of the bowl and then began digging fighting positions. It was probably in within the hour the mortars and bullets started to fly again..."*⁶⁴

I och med den direktkontakt som TACP hade med de flyg som understödde operationen kunde flyget nyttjas med stor effekt som observatörer. De kunde spana framför amerikanska styrkor och rapportera hur motståndaren agerade.⁶⁵

Hur användes verkan för att försvåra för fienden att verka?

Under operation Anaconda nyttjades granatkastare av talibanerna på ett mycket effektivt sätt mot amerikanerna.⁶⁶ Inledningsvis nyttjades granatkastarna genom att en pjäs upprättas på en skjutplats, ett par granater skjuts iväg för att därefter omgruppera pjäsen. Efter ett tag anpassade talibanerna sin taktik vad gäller sina granatkastare och de upprättade färdiga skjutplatser i direkt närhet till olika grottsystem. Dessa grottsystem nyttjades både som ammunitionsförråd och som skyddsrum. När talibanernas observatörer kunde observera amerikanska förband som de kunde skjuta på så upprättade de sin pjäs på sin färdiga skjutplats för att därefter skjuta indirekt eld mot amerikanerna samtidigt som talibanska skyttar på närmare avstånd sköt direktriktad eld. När amerikanerna sedan begärde indirekt eld mot den skjutande granatkastaren så monterade de helt enkelt ner pjäsen och tog skydd i sina grottsystem. Detta fungerade väl ända tills de amerikanska enheterna använde sig av kraftigare flygbomber mot grottsystemen.⁶⁷

Hur användes verkan för att överraska fienden?

Bergsterräng med höga berg begränsar möjligheterna till att genomföra effektiv bombning med jetflygplan. Dels är det lätt för motståndaren att kamouflera sig och smälta in i omgivningen, dels försvårar väder och skuggor piloternas sikt. Bergsterrängen begränsar antalet inflygningsstråk som enheter som ska leverera close air support kan använda sig av.⁶⁸ Det innebär att agerandet blir förutsägbart då det endast finns begränsade möjligheter till att överraska motståndaren genom att ta olika vägar in till området.

Slutsatser

Close air support fungerar mycket bra vid operationer i bergsterräng. Dock kräver det enorma resurser att ha flyg i luften under större delen av operationen. Ett av de system som amerikanska förband tycker ha fungerat bäst är AC 130 gunship. Nackdelen med detta system är att det är mycket sårbart under dagtid i dagsljus men det åstadkommer mycket verkan och

⁶⁴ Steve Call Danger Close: tactical air controllers in Afghanistan and Iraq 2007 s. 69

⁶⁵ Ibid. s 63

⁶⁶ Major Muhammad Asim Malik, Pakistan Army. Mountain Warfare – the need for specialized training. September – October 2004 Military Review. S 97

⁶⁷ Steve Call Danger Close: tactical air controllers in Afghanistan and Iraq 2007. S 50-80

⁶⁸ Lester W. Grau. Ground combat at high altitude s 28

fungerar mycket bra i mörker. Med sina olika verkanssystem finns möjlighet att variera mängd verkan och anpassa till den motståndare som skall bekämpas.

Granatkastare är ett mycket lämpligt system att använda sig av i operationer i bergsterräng. Det har möjlighet att skjuta på längre avstånd än eldhandvapen och de kan verka mot i stort sett hela den komplexa terräng som berg utgör. Systemet begränsas dock av att mängden ammunition som kan medföras på förband som strider i bergsmiljö är begränsad. Är motståndaren dessutom skicklig på att skjuta indirekt eld så gäller det att antingen ta bort motståndarens möjlighet till observation eller dennes möjlighet till att skjuta. Annars kommer motståndaren att bekämpa de egna granatkastarna.

Vid operationer i bergsterräng kan skjutavstånd bli för stora och verkan för liten med eldhandvapen som är det system som används för direktriaktad eld. Mineringar användes inte under operationen. Detta ställer högre krav på den indirekta elden då denna blir det enda understödet. För att kunna använda indirekt eld och close air support behövs enheter som kan leda in elden. Close air support kräver extra utbildad personal vilket innebär att sådan personal måste medföras på förbandet.

Understöd med indirekt eld och close air support kan användas för att möjliggöra egen rörlighet på förbandet. Eld och rörelse fungerar för markförband understödda av flyg. Genom att kvarlämna en observatör som kan leda in elden så kan övriga förbandet genomföra förflyttning. Det viktiga är att det hela tiden måste finnas möjlighet att verka mot motståndaren så att denne inte kan verka mot egna förband.

6. Kapitel 6 - Diskussion

Bergsterräng är lätt att försvara men svårare att anfälla genom. Defensiv strid är att föredra i bergsterräng och att ta terräng kräver mycket resurser. Förband som tar terräng i bergsterräng är i stora behov av understödande enheter då de själva ofta bär med sig all utrustning vilket sällan innebär tyngre verkanssystem.

Då den tredimensionella striden utgörs av direktriaktad eld, indirekt eld och minor och samordningen av dessa skapar någon form av effekt så är en slutsats att saknas det ena så bör det vägas upp av antingen det andra eller det tredje. Vid strid i bergsterräng är möjligheterna till direktriaktad eld och mineringar klart begränsade av olika skäl.

Minor av den något självklara anledningen att de väger mycket och kräver stora logistiska resurser för att transportera. Mineringar kan dock nyttjas med stor fördel längsmed vägar och i raviner då dessa områden utgör mycket kanaliserande terräng för exempelvis fordon. Förband som hade uppgiften att hindra motståndaren från att tillbakarycken i deras område hade kunnat använda sig av mineringar för att hindra.

Den direktriaktade elden begränsas av att de lätta förband som verkar i bergsterräng inte klarar av att bära med sig tillräckligt tunga system eller tillräckligt med ammunition för att ha en hög uthållighet i striden. Detta innebär att den indirekta elden får större betydelse för striden. Vissa system för indirekt eld passar bättre för operationer i bergsterräng. Erfarenheter talar för att granatkastare är det system som är bäst lämpad som understöd i militära operationer i bergsterräng på hög höjd. På lägre höjd kan metoder som Close air support med flyg vara mer

fördelaktigt. Helikoptrar begränsas av att de ej kan hovra på högre höjder. Dock kan små lätta helikoptrar verka som eldobservatörer åt exempelvis granatkastare.⁶⁹

Större system för indirekt eld så som artilleri begränsas av de få omgrupperingsplatser som finns i bergsterräng. De har också begränsningen att de skjuter i en flack bana, vilket innebär att motståndare som befinner sig på branta sluttningar blir svåra att påverka. Granatkastare som är lätta att omgruppera är ett lämpligt system för att leverera verkan i bergsterräng. En nackdel som dock är en klar begränsning är tillgången till ammunition. Vid en försvarsuppgift kan möjligheten att bunkra ammunition finnas vilken medgör en högre uthållighet i striden. För ett anfallande förband som måste medföra ammunition blir detta dock ett problem. Dock sker en anfallsrörelse i bergsterräng med lägre hastighet än i jämförelse med en anfallsrörelse på plan mark. Detta innebär att enheter som levererar verkan med indirekt eld inte behöver omgruppera lika ofta som de behöver vid strid på plan mark.

Under operation anaconda nyttjades close air support i stor omfattning. Flygunderstödet levererades dels av attackflyg, dels av så kallade gun-ships (AC 130) och bombflygplan. Amerikanarnas nyttjande av close air support fick effekt i form av ett anpassande av taktik från motståndarens sida. Det fick också psykologiska effekter. Ögonvittnesskildringar berättar om observationer på motståndare som tagit skydd innan flygunderstödet ens hunnit på plats. De tog skydd direkt när amerikanarnas flyg hördes på avstånd. Genom att nyttja ett verkanssystem som levererar mycket verkan mycket i ett inledande skede, så kan samma verkanssystem nyttjas i avskräckande syfte. Vid flertalet tillfällen nyttjades close air support endast genom att flygföretagen som understödde enheterna på marken gjorde så kallade fly-by's. En förbiflygning i syfte att visa musklerna.

Att verka i bergsmiljö ställer krav på våra förband att de har möjlighet till understöd av antingen granatkastare eller artilleri alternativt close air support. Antingen måste egna system för indirekt eld medföras på bataljonen eller så måste det finnas externt stöd med indirekt eld. I båda fallen måste det finnas personal som är utbildad på att leda in den indirekta elden. Close air support ställer särskilda krav på personalen som skall leda in elden. Att leda indirekt eld kan ske på gruppchefs nivå inom förbandet.

Att medföra egna system för indirekt eld på bataljonsnivå är att föredra då det blir mer tillgängligt. Granatkastarsystem är ett pålitligt system i bergsmiljö. Att medföra egna system kräver dock mer av de egna underhållsresurserna vilket kan medföra att annan materiel blir nedprioriterad.

⁶⁹ Lester W. Grau. Ground combat at high altitude s 28

7. Kapitel 7 - Sammanfattning

Berg utgör naturliga gränser mellan länder och är därmed också scen för många av de gränskonflikter som har pågått och fortfarande pågår i världen. Försvarsmakten genomför sedan slutet av 2001 en insats i Afghanistan⁷⁰ och en stor del av vårt ansvarsområde (AOR) i Afghanistan består av bergsterräng. För att kunna lösa uppgifter i bergsterräng måste vi behärska alla de nya utmaningar och krav denna miljö ställer dels på den taktik vi använder oss utav och på våra soldater och vår materiel. På armens jägarbataljon i Arvidsjaur finns en bergspluton som tillsammans med markstridsskolan utvecklar bergsförmågan inom försvarsmakten.⁷¹

I bergsterrängen i Afghanistan och på andra platser med liknande terräng, där stridigheter pågått, har konflikten handlat om antingen att försvara en linje (ofta längs en bergskedja) mot en stat som gränsar till den egna. Bergsterräng används också ofta som bakre baser och framryckningsstråk för upprorsmän, dessa baser eller framryckningsstråk kan användas som utgångspunkter för anfall eller smugelstråk.⁷²

USA genomförde 2002 Operation Anaconda i en bergskedja i Afghanistan som gränsar till Pakistan. Planen i stort var att med två stycken insatsgrupper gå in och rensa dalgången och bergen vid Shahi Kwot. En grupp skulle hindra motståndaren från att fly över bergen till Pakistan och den andra gruppen skulle anfalla genom dalen och rensa den. Operationen understöddes till stor del av US Air force och i mindre mängd av artilleri.

I våra doktriner står det skrivet om de sex grundläggande förmågorna; verkan, rörlighet, skydd, ledning, underrättelser och uthållighet. För att uppnå förmågan verkan behövs system, system som sällan är anpassade till bergsmiljö. Stora tyngre fordon som stridsfordon och stridsvagnar tar sig inte fram i bergsterräng och då behövs lätta enheter av mindre storlek som kan lösa uppgift i utmanande terräng.

I våra doktriner pratar vi också om den tredimensionella striden. Striden skall föras med direktriaktad eld, indirekt eld och minor. Den direktriaktade elden samordnas med indirekt eld och mineringar för att uppnå eldöverlägsenhet och nå avgöranden i striden. Då en dimension försvinner, ökar kraven på de övriga dimensionerna för att uppnå samma resultat med striden. De förband som verkar i bergsmiljö, på grund av de försvårande omständigheter som miljön medför, har oftast endast med sig den materiel de kan bära. Det innebär att striden förs med eldhandvapen och med understöd av indirekt eld med artilleri och granatkastare samt flygunderstöd, Close air support. Det är metoder som dokumenterat fungerar för att leverera den grundläggande förmågan verkan i bergsmiljö.

En av fördelarna med indirekt eld levererat av granatkastare vid operationer i bergsterräng är möjligheten till att få understöd relativt snabbt. Det går fort att upprätta systemet och det har god räckvidd. En stor nackdel är att det är svårt att medföra ammunition i de mängder som krävs för att uppnå resultat i striden. Med close air support kan verkan levereras i stor mängd

⁷⁰ Försvarsmakten <http://www.forsvarsmakten.se/sv/Internationella-insatser/Afghanistan--Isaf/> 2010-06-03

⁷¹ Försvarsmakten <http://www.forsvarsmakten.se/sv/Forband-och-formagor/Forband/Norrbottnens-regemente-I-19/Nyheter/Operation-i-bergsterrang/> 2010-06-03

⁷² Lester W. Grau. Ground combat at high altitude

på kort tid. Det kräver dock utbildad personal på marken som kan leda in elden. Close air support kräver stora resurser på högre nivåer.

8. Litteratur- och källförteckning

8.1 Litteratur

Ejvegård, Rolf. "Vetenskaplig metod." Tredje upplagan. Studentlitteratur. Lund. 2003.

Bjereld Ulf, Demker Marie, Hinnfors Jonas. "Varför vetenskap." Andra upplagan. Studentlitteratur. Lund. 2002

Jan Hallenberg, Stefan Ring, Birgitta Rydén, Gunnar Åselius. "Metodboken - Om konsten att tänka, granska och skriva på ett vetenskapligt sätt - En introduktion i metodlära". 2008-09-04

Steve Call "Danger Close: tactical air controllers in Afghanistan and Iraq" - 1st ed. Texas A&M University military history series: no. 113 2007

8.2 Doktriner och reglementen

Försvarsmakten "Doktrin för gemensamma operationer" Stockholm. Högkvarteret. 2005

Försvarsmakten "Doktrin för markoperationer" Stockholm. Högkvarteret. 2005

Försvarsmakten "Militärstrategisk doktrin" Stockholm. Högkvarteret. 2002

Försvarsmakten, Mj Mats Wallden, Markstridsskolan, Kvarn "Markstridsreglemente 3 Grupp" Förhandsutgåva 1 2009

Försvarsmakten Mj Mats Wallden, Markstridsskolan, Kvarn "Markstridsreglemente 4 Pluton" Förhandsutgåva 1 2009

Försvarsmakten Mj Mats Wallden, Markstridsskolan, Kvarn "Markstridsreglemente 5 Kompani" Förhandsutgåva 1 2009

Joint Publication 3-09.3 Close Air Support. 2009-07-08 PDF Hämtad från http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jointpub_operations.htm 2010-05-31

8.3 Artiklar

Lester W. Grau. "Ground combat at high altitude". Military Review. Jan-feb 2002. Hämtad från 2010-06-10

Major Muhammad Asim Malik, Pakistan Army. "Mountain Warfare – the need for specialized training." September – October 2004 Military Review. Hämtad från <http://smallwarsjournal.com/documents/malik.pdf> 2010-06-10

8.4 Hemsidor

Försvarmakten <http://www.forsvarsmakten.se/sv/Forband-och-formagor/Forband/Norrbottens-regemente-I-19/Valkomstlankar/Las-mer-om-Norrbottens-regemente/#> Hämtad 2010-04-20

Försvarmakten

<http://www.forsvarsmakten.se/sv/Forband-och-formagor/Forband/Norrbottens-regemente-I-19/Nyheter/Operation-i-bergsterrang/>

Hämtad 2010-06-03

The United States Army in Afghanistan: Operation Enduring Freedom

<http://www.history.army.mil/brochures/Afghanistan/Operation%20Enduring%20Freedom.htm> Hämtad 2010-06-01

8.5 Uppsatser

Marcus. P. Acosta. "*High altitude warfare: The kargil conflict and the future*". Naval postgraduate school. Monterey, California. Hämtad från

<http://www.nps.edu/academics/sigs/nsa/publicationsandresearch/studenttheses/theses/acosta03.pdf> 2010-06-10

Johan Karlsson, Förvarshögskolan. "*Taktik vid strid i bergsterräng – En jämförelse mellan USA och Sovjets taktik i Afghanistan*" 2010

Teddy Larsson, Förvarshögskolan. "*Markstridsförmåga i bergsterräng på hög höjd.*" 2009

8.6 Uppslagsverk

Nationalencyklopedin. Nätupplaga

www.ne.se

Nordstedts svenska ordbok, dataversion,

Wordfinder – Lexikon på PC – Professional version 6.0.2. Wordfinder software AB, Sverige

9. Bilagor

9.1 Bilaga 1

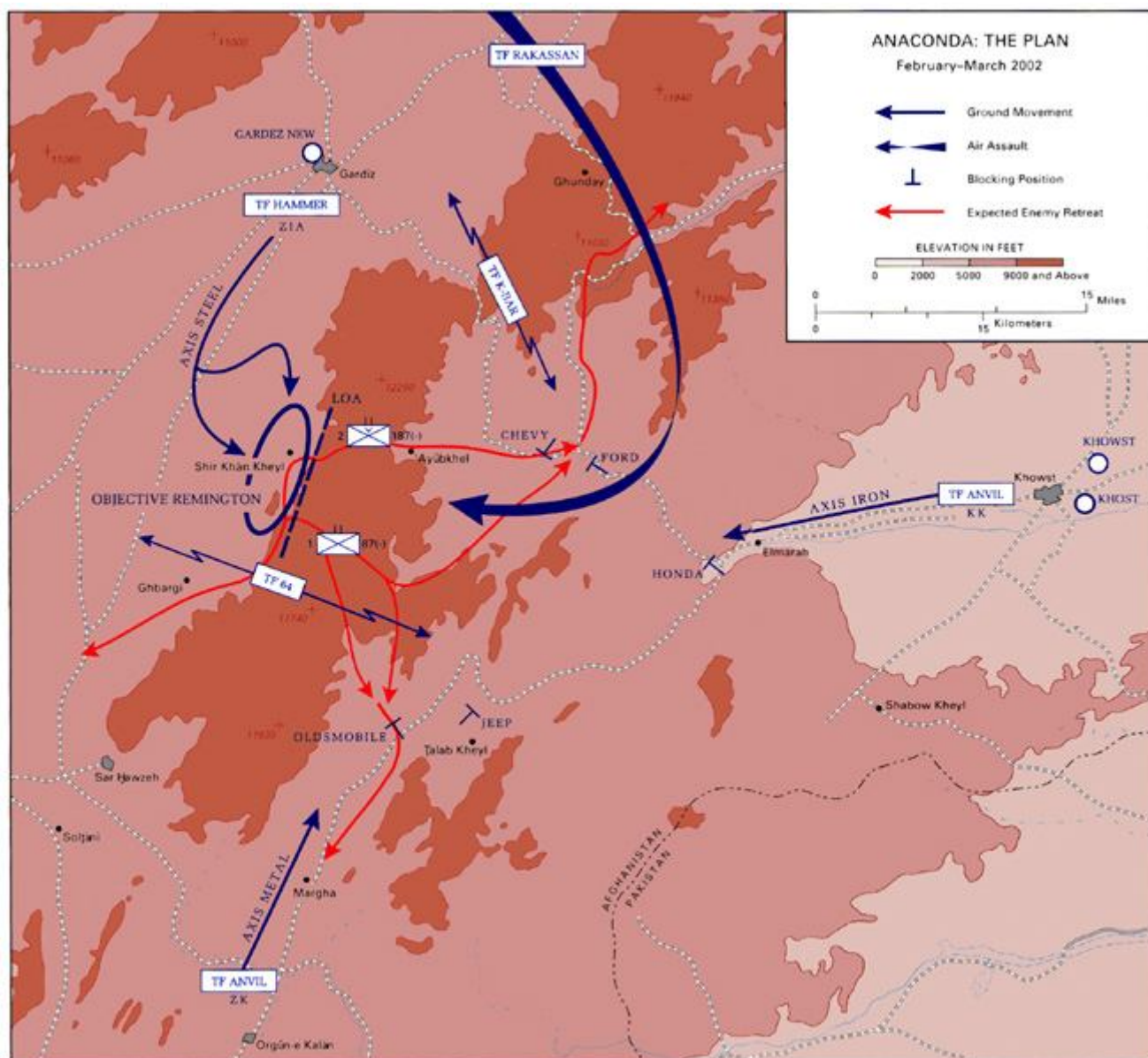
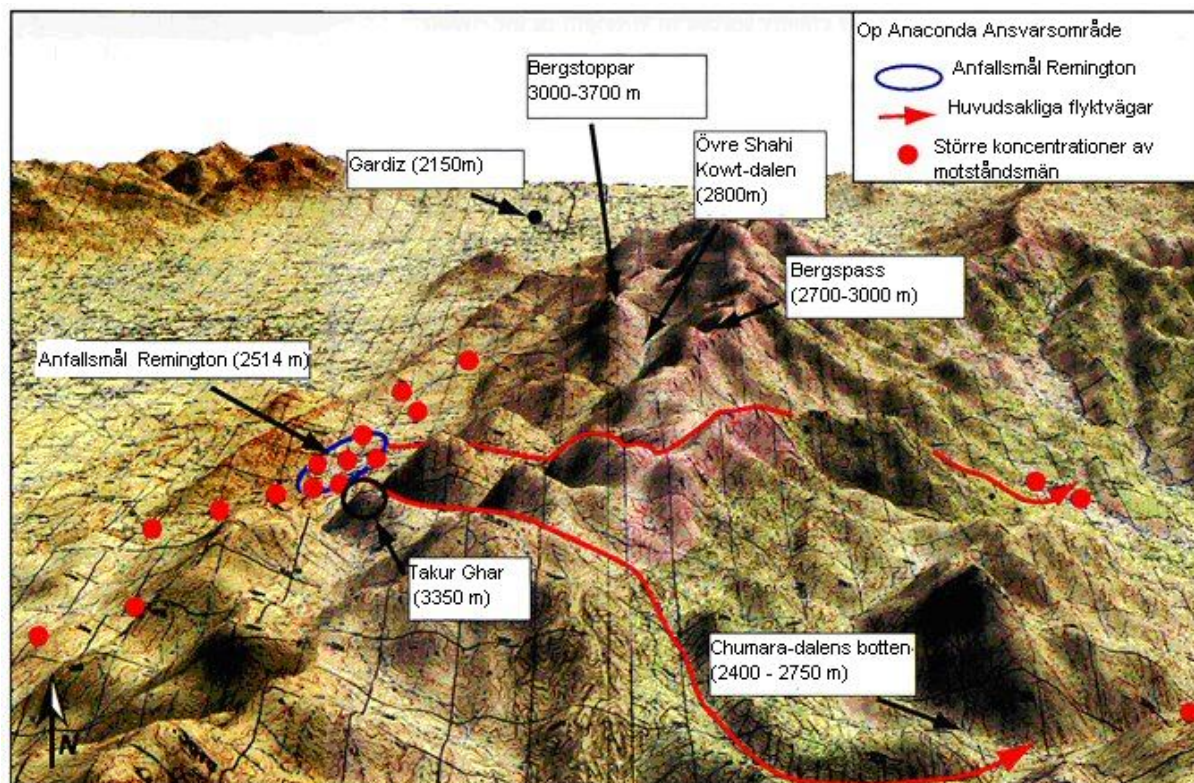

Bild hämtad från:

The United States Army in Afghanistan: Operation Enduring Freedom

<http://www.history.army.mil/brochures/Afghanistan/Operation%20Enduring%20Freedom.htm>
m 2010-06-01

9.2 Bilaga 2

(ft. 1 ft=0,3048 m)⁷³ Bild hämtad från:

The United States Army in Afghanistan: Operation Enduring Freedom

<http://www.history.army.mil/brochures/Afghanistan/Operation%20Enduring%20Freedom.htm>
2010-06-01

⁷³ 2010-06-09 NATIONALENCYKLOPEDIN <http://www.ne.se/fot/1058633>